

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Мирослав Митъев Димитров, ЮФ при УНСС - вътрешен член на научно жури, определено със Заповед № 541/08.03.2023 г. на Зам. ректора по НИД на УНСС за защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Гражданско и семейно право”

Тема на дисертационен труд: Договор за разпределение на ползването между съсобственици

Автор: Крум Ивайлов Тодоров

1. Кратка информация за процедурата и докторанта

Със заповед № 541/08.03.2023 г. на Зам. ректора по НИД на УНСС, издадена по предложение на Факултетния съвет на ЮФ (Протокол № 2/01.03.2023 г.), съм определен за вътрешен член на научното жури в процедурата за публична защита на дисертационен труд на тема „Договор за разпределение на ползването между съсобственици” с автор Крум Ивайлов Тодоров – задочен докторант по докторска програма „Гражданско и семейно право” към катедра „Частноправни науки” на ЮФ при УНСС.

Дисертантът Крум Тодоров е роден през 1990 г. в гр. Монтана. Завършва висшето си образование във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, като придобива магистърска степен по специалност „Право“. Още през студентските си години проявява ясно изразен интерес към научни изследвания в областта на частното право. След успешен кандидат-докторантски конкурс, проведен през м. февруари 2016 г., със Заповед № 628/28.03.2016 г. е зачислен като докторант в професионално направление 3.6 Право (Гражданско и семейно право) към катедра „Частноправни науки” на ЮФ при УНСС с научен ръководител доц. д-р Гертана Боянова. По време на обучението си като докторант Крум Тодоров е изпълнил индивидуалния си учебен план, като е положил всички изпити (докторантски минимума) с отличен успех и е водил като хоноруван асистент семинарни занятия по Вещно право на студенти от специалност Право, а също и занятия по Основи на правото на студенти-икономисти. Паралелно с обучението си в докторантура дисертантът практикува като юрист последователно в адвокатски кантори и кредитни институции. Понастоящем работи като съдебен помощник във Върховния касационен съд, Гражданска колегия и като такъв наред с текущата му работа по конкретни дела редовно обобщава

практиката на съда по различни гражданскоправни въпроси, повечето от които публикува в сп. Собственост и право. Едновременно с обучението си и работата си като юрист-практик дисертантът Крум Тодоров проявява впечатляваща публикационна активност. От зачисляването си в докторантура до сега той е публикувал множество статии – повече от 20, като значителна част от неговите публикации са свързани с темата на дисертационния му труд. Дори тази кратка биографична и професионална справка показва, че дисертантът забележително бързо се е утвърдил като юрист-практик от една страна и от друга страна като млад учен-изследовател в областта на частното право с изяви интереси в сферата на Вещното и Облигационното право.

2. Обща характеристика на дисертационния труд - актуалност, значимост, структура, методи на изследване и съдържание на дисертационния труд

2.1. Актуалност и значимост

Темата на дисертационния труд е подбрана сполучливо и ясно очертава предмета на научното изследване. Тя е дисертабилна, научно и практически значима, и за мен - безспорно актуална. Причините за това са основно две. От една страна работата е посветена на непроучена в рамките на дисертационно или монографично научно изследване тема поне в българската правна литература. Само по някои отделни проблеми, свързани с договора за разпределение на ползването са публикувани статии. От друга страна тя е безспорно актуална, защото договорът за разпределение на ползването, макар и неуреден изрично в българското законодателство, се сключва твърде често в практиката и поражда множество спорове между страните – съсобственици на една вещ. Приложното му поле дори се разширява в последните десетилетия. Така напр. този договор служи като последна възможност за уреждане на отношенията между съсобственици на поземлен имот във връзка с ползване на предвидените по одобрен проект паркоместа при необяснимата поне за мен твърда (засега) позиция на законодателя да не им признае качеството на самостоятелен обект на собственост. Именно тази актуалност на темата вероятно е провокирала автора да пристъпи към цялостен анализ на този договор – да изясни правната му същност, да изведе характерните му белези и да го отграничи от други правни фигури, детайлно да проучи действието му между страните и по отношение на трети лица, отговорността за неизпълнение на задълженията, които договорът поражда и да обоснове своите виждания по редица важни практически въпроси (като напр. разпределение на плодовете, които съсобствената вещ дава при сключен такъв договор, прекратяване и разваляне на договора, противопоставимост на частни правоприемници, конверсия на договора за доброволна делба

в договор за разпределение на ползването, (въпреки че аз лично не споделям безусловно изводите на автора в тази част на изложението).

2.2. Структура на дисертационния труд и методи на изследване

Дисертационният труд е разработен в съответствие с изискванията на чл. 27 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България. Структуриран е правилно и балансирано. Отделните части следват логично една след друга, като е постигната смислова цялост и завършеност на изложението. То се състои от увод, три глави, заключение и библиография (списък на използваната литература). Дисертацията като обем покрива обичайния такъв и възлиза на общо 240 страници, от които 228 стр. са с чисто научно съдържание. Направени са 445 бележки под линия, при това не самоцелни, а насочени към съответния конкретен, обсъждан в основния текст, проблем. Използваният научен апарат обхваща общо 125 заглавия (в т.ч. 16 на чужди езици) на учебни курсове, монографии, статии, студии и други източници на български и чужди езици. Обхванати са впечатляващ брой съдебни актове – решения и определения най-вече на ВКС, а и по-стари на ВС, както и отделни актове на други съдебни инстанции.

В изследването си авторът е боравил с множество научни методи. Наред с класическите методи за научни изследвания - анализ, синтез, индукция, дедукция и традиционния в областта на правото правно-догматичен подход, изразяващ се в познатите и широко практикувани способности за тълкуване на правните разпоредби (логическо, систематично, телеологическо и др.), авторът умело е използвал също правноисторическия и сравнителноправния метод, чрез които от една страна се изясняват обсъжданите в работата проблемни моменти на договора за разпределение на ползването, а от друга страна те подпомагат автора да аргументира поддържаните от него в дисертацията тези.

2.3. Съдържание на дисертационния труд (кратко представяне)

Съчинението започва с увод, в който авторът ясно и правилно очертава предмета на своето изследване, неговия обхват, цели, задачи, проблемни моменти, както и използваните методи на научно изследване.

В първа глава, след кратък преглед на историческото развитие на разпределението на ползването на обща вещь са разгледани общите въпроси на сключвания между съсобственици договор. Авторът се е постарал аргументирано да изясни неговата правна същност, обект, съдържание, действие, като е посочил и видовете. Изведени са също характерните правни белези на договора – консенсуален, неформален, каузален, с трайно изпълнение и др., макар по мое мнение авторът неправилно е озаглавил тази част от изложението - I.9. „Правна класификация на договора за разпределение на ползването ...“ (стр. 34). Аргументирано е

обоснована тезата, която аз лично споделям, че договорът е двустранен. Подробно са изяснени и особеностите на дължимата от страните по договора престация – както активната, така и пасивната (за въздържане от действия). Внимание е отделено в тази първа глава и на редица специфични въпроси като възможността за сключване на предварителен договор за разпределение на ползването, изменение на договора и неговото прекратяване.

Втората глава е посветена на важни разграничения на договора за разпределение на ползването от други правни фигури, които спомагат за още по-задълбоченото изясняване на правната му същност. Изведени са съществените разлики между изследвания в дисертацията договор от една страна и договора за доброволна делба, споразумението относно ползването на семейното жилище, сравнително скоро регламентирания нормативно договор за управление на общите части на сгради в режим на етажна собственост, построени в жилищен комплекс от затворен тип, договор за разпределение на ползването във времето по чл. 149 и сл. от Закона за защита на потребителите. Прави впечатление умението на автора с подходящи примери да илюстрира нагледно разликите между сравняваните договори. Направен е в тази глава и сравнителноправен преглед на уредбата на разпределението на ползването на съсобствена вещ в законодателството на други държави като Германия, Русия и Италия. В тази част от изложението авторът не просто е цитирал конкретните текстове от Германския граждански законник, Гражданския кодекс на Руската федерация и Италианския граждански кодекс, но е посочил и тяхната интерпретация в съответната чуждестранна правна литература. Този сравнителноправен анализ е подпомогнал автора да направи съответните паралели с българската законова уредба и тълкуването ѝ, и да събере допълнително аргументи за да препотвърди правилността на своите тези относно изследвания от него договор за разпределение на ползването, а така също и да направил обосновани предложения за усъвършенстване на българското законодателство.

В трета глава са разгледани множество интересни, специфични и практически важни въпроси, които договорът за разпределение на ползването повдига. Авторът е подбрал обсъжданите в тази глава въпроси именно въз основа на практическата им значимост и в някои случаи разнопосочна съдебна практика, което прави работата му особено полезна за българската юриспруденция. По-голямата част от разгледаните в тази глава въпроси не са били предмет на изследване в българската правна доктрина или ако са били, то това е било накратко и без подробна аргументация или са изразени противоречиви становища. Затова по мое мнение именно в тази глава се съдържат най-много приноси моменти както за теорията така и за практиката. Задълбочено са анализирани например проблемите на действието на договора по отношение на частните правоприменници на съсобственик, заместването на

страна по договора с друго лице, спецификите на деликтната отговорност по чл. 49 и чл. 50 ЗЗД при наличие на действащ договор за разпределение на ползването, разпределението на естествените и гражданските плодове, както и на разноските (полezni, необходими и „консумативни“, както ги нарича авторът). Множество интересни въпроси са обсъдени и във връзка с отдаването под наем на съсобствената вещ, по отношение на която съсобствениците са сключили договор за разпределение на ползването. Значително внимание е отделено и на други интересни проблеми, като напр. нарушението (възпрепятстване) на разпределеното с договор ползване като основание за започване на производство по чл. 32, ал. 2 от Закона за собствеността, оригиналната теза (макар според мен не съвсем правилна) за евентуалната конверсия на нищожен договор за доброволна делба в договор за разпределение на ползването, както и сключването на такъв договор като конклюдентно действие за мълчаливо приемане на наследство.

В заключението на дисертационния труд са обобщени, макар и съвсем накратко, основните резултати на изследването, посочени са въпросите, по които авторът предлага нов поглед върху изследваните от него проблеми, като са направени и разумни предложения за усъвършенстване на законодателството (*de lege ferenda*). Последните представляват оригинален принос в българската правна книжнина.

3. Обща оценка на докторската теза и на качествата на дисертанта като изследовател на правни проблеми

Като цяло дисертационният труд се отличава с богатство и многопластовост на разглежданите от автора хипотези, дори бих добавил изчерпателност. Изложението е добре структурирано и има завършен вид. Езикът е точен и разбираем, а стилът на изложение - висок. Поддържаните от автора тези са логично и подробно аргументирани с доводи, почерпени най-вече от самостоятелен задълбочен анализ на съдебната практика, но и от научния апарат, с който авторът умело борави. Цялостното ми впечатление при прочита на дисертационния труд е, че дисертантът притежава задълбочени познания в сферата на частното право и по-конкретно Вещното и Облигационното право, запознат е с уредбата на изследваното правно явление и в редица чужди държави, демонстрира много добри способности за самостоятелни научни изследвания и проявява научна смелост да заявява ясно поддържаните от него становища, както и да критикува, боравейки с научни аргументи. Наред с това следва да се отбележи, че авторът познава в детайли българската съдебна практика и може критично да я анализира, има поглед върху разглежданите въпроси и от практическа гледна точка, което му позволява да открие важните практико-приложни

проблеми, да насочи изследователските си усилия върху тях и да предложи своята интерпретация, а там където е необходимо и да направи предложения за алтернативно на възприетото в практиката тълкуване и прилагане на закона. Изложението показва също, че авторът умее да води етична и ползотворна задочна научна дискусия с цитираните от него автори, независимо дали споделя или оспорва тяхното становище по един или друг разглеждан от него в работата въпрос.

4. Научни и научно-приложни приноси

Дисертационният труд разкрива множество научни и научно-приложни резултати, които могат да бъдат определени като приноси в развитието на правната наука у нас. В допълнение ще отбележа, че работата съдържа и чисто практически приноси, свързани най-вече със съдебната практика. Без претенция за изчерпателност, по-важните приносни моменти според мен са следните:

- дисертацията представлява първото в българската правна книжнина цялостно и систематизирано теоретично и практико-приложно изследване, посветено на неуредения изрично от действащото българско законодателство договор за разпределение на ползването на съсобствена вещ и като такова представлява научна новост;

- сравнителноправният анализ на разпределението на ползването на съсобствена вещ чрез изследване на уредбата в други държави;

- аргументираната от автора теза за двете дължими по договора за разпределение на ползването престации – активна и пасивна и тяхната същина;

- обоснованият извод, че договорът за разпределение на ползването е двустранен (а не многостранен независимо от броя на страните) в смисъл, че всяка една от страните има права и задължения към другите страни по договора,

- подробната правна характеристика договора за разпределение на ползването и съпоставката между него и от други правни фигури – договор за доброволна делба, договор за управление на общи части в жилищен комплекс, споразумение за ползване на семейно жилище, договор за тайм-шеъринг;

- задълбоченият анализ на действието на договора за разпределение на ползването по отношение на частните правоприменици на страни по него;

- детайлно разглежданите специфични проблеми, свързани с деликтната отговорност по чл. 49 и чл. 50 ЗЗД при наличие на сключен договор за разпределение на ползването;

- изразеното оригинално становище относно съдбата на естествените и граждански плодове от общата вещ при сключен договор за разпределение на ползването;

- поддържаната от автора аргументирана теза, че предявяването на иск за делба от съсобственик не може да се квалифицира като неизпълнение на договора за разпределение на ползването;

- анализът на влиянието на сключен договор за разпределение на ползването върху възможността за отдаване под наем на съсобствената вещ, както и влиянието му върху уредените от Закона за собствеността правила за управление на съсобствена вещ;

- логически изведеният и предложен от автора критерий относно това кога сключването на договор за разпределение на ползване би представлявало конклюдентно действие за мълчаливото приемане на наследство;

- множеството разумни предложения за усъвършенстване на действащото законодателство като напр. нуждата от легална дефиниция на договора, която да съдържа основните права и задължения на страните, уреждането на възможност за вписване на договора за разпределение на ползването и нормиране на изрично правило за противопоставимост на договора по отношение на частен правоприменник, ако е бил вписан, изрично уреждане на правило, че постигнати в договор за разпределение на ползването уговорки не могат да бъдат отменяни или заменяни с други с последващо решение на мнозинството от съсобствениците, притежаващи повече от половината от вещта и др.

5. Критични бележки и препоръки

Затруднявам се да направя критични бележки към представения за публична защита дисертационен труд, свързани със структурирането и обхвата му, както и с правилността на убедително защитените от автора тези, макар и с някои редки изключения. Респектиран съм от задълбочеността и логиката на изложението. Не толкова като критични бележки, а по-скоро като препоръки мога да отбележа следното:

- формулировката на заглавието на дисертационния труд би била по-добра и олекотена, ако отпаднат думите „между съсобственици“, които намирам за излишни, като остане само „Договор за разпределение на ползването“ и с такова именно заглави препоръчвам на автора да предложи своята работа за публикуване;

- неточно е формирана по мое мнение т. III.9. в съдържанието и на стр. 34 – „Правна класификация на“. Би трябвало да бъде „Правна характеристика на“;

- работата би спечелила, ако авторът бе анализирал подробно възможността за прекратяване на договора за разпределение на ползването с предизвестие като договор за трайно изпълнение;

- дисертацията също би се дообогатила, ако бе разгледана и хипотезата, в която страна по договор за разпределение на ползването е носител на вещно право на ползване и последиците от неговото прекратяване поради отказ или смърт, респ. прекратяване и заличаване на ЮЛ;

- добре би било сполучливите предложения *de lege ferenda* да бъдат формулирани и като предложени от автора конкретни проекти за нормативни текстове;

- по съществуващото на изложените от автора тези почти нямам бележки, но все пак в рамките на нормалната научна дискусия, ако не несъгласие, то имам поне съмнение в правилността на някои от тях. Така напр. не съм убеден, че винаги нищожният договор за доброволна делба поради неспазена форма конвертира в договор за разпределение на ползването. Последният, макар да е известен и като договор за привременна делба, предполага, че ползвателят на реална част от общата вещ държи идеалните части на другите съсобственици и няма по отношение на тях владелчески анимус. Това означава, че никога не може да я придобие по давност, дори фактически държаната от него част да е годеен самостоятелен обект на собственост. А целта при делбата е да се ликвидира съсобствеността и всеки от съсобствениците да придобие в индивидуална собственост реална част от съсобствената вещ, обособима като самостоятелен обект. Тази цел предполага при нищожна делба владелчески анимус по отношение на цялата получена в дял реална част и поставя началото на придобивна давност, което пък изключва конверсията в договор за разпределение на ползването, освен ако в конкретния случай няма данни, че несполучилите да се поделят съсобственици явно или конклюдентно се съгласяват нищожния договор за доброволна делба да конвертира в разпределение на ползването;

- като техническа и формална забележка може се посочи липсата на декларация за оригиналност, която обаче е лесно отстранима.

С горните препоръки авторът по своя преценка може да се съобрази, ако реши да публикува своето изследване, което аз лично силно препоръчвам, тъй като работата би била изключително полезна както за всички практикуващи в сферата на частното право юристи, така и за преподаватели и изследователи. Бележките ми в тази точка по никакъв начин не променят отличното впечатление от дисертационния труд и неговите значими научни и научно-приложни резултати.

6. Оценка на автореферата и публикации на автора по темата на дисертацията

Представеният автореферат се състои от 24 страници. В него са очертани накратко предметът и целите на изследването, както и използваните методи. В стегнат и

систематизиран вид правдиво и достъпно е представено съдържанието на дисертацията, както и постигнатите основни научни и научно-приложни резултати, като коректно е изразено и авторовото мнение относно направените научни приноси и предложения за усъвършенстване на законодателството. Изложението в автореферата е ясно, синтезирано и дава добра възможност за първоначална ориентация в най-важните от теоретична и практическа гледна точка проблеми, изследвани в работата, както и за позицията на автора по всеки един от тях.

По темата на дисертацията дисертантът е направил забележителен брой публикации – 13 (тринадесет), които са посветени на отделни съществени проблеми на договора за разпределение на ползването, обхванати и инкорпорирани впоследствие в цялост в дисертационния му труд. Тези публикации на автора покриват и дори многократно надхвърлят нормативно установените минимални национални наукометрични критерии. Чрез тях голяма част от тезите на автора са популяризирани и са станали достояние на правната общност – академична и на правниците-практици. Те затвърждават впечатлението, че дисертантът притежава задълбочени познания в сферата на частното право, както и отлични способности за самостоятелни научни изследвания, които, уверен съм, ще продължат и ще се задълбочат в следващите години.

6. Заключение

С оглед на гореизложеното считам, че представеният за публична защита дисертационен труд на тема **„Договор за разпределение на ползването между съсобственици”** с автор **Крум Ивайлов Тодоров** отговаря напълно на изискванията, уредени в чл. 6, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в РБ (ЗРАСРБ) и чл. 27 от Правилника за прилагането му. Убедено давам положителна оценка по смисъла на чл. 10, ал. 1, изр. 2 ЗРАСРБ на защитавания дисертационен труд, поради което ще гласувам в подкрепа на предложението за даване на **образователната и научна степен „доктор” на автора на дисертацията – Крум Ивайлов Тодоров** по научната специалност „Гражданско и семейно право” в професионално направление 3.6. „Право”.

22.05.2023 г.

Член на научното жури:

(доц. д-р Мирослав Димитров)